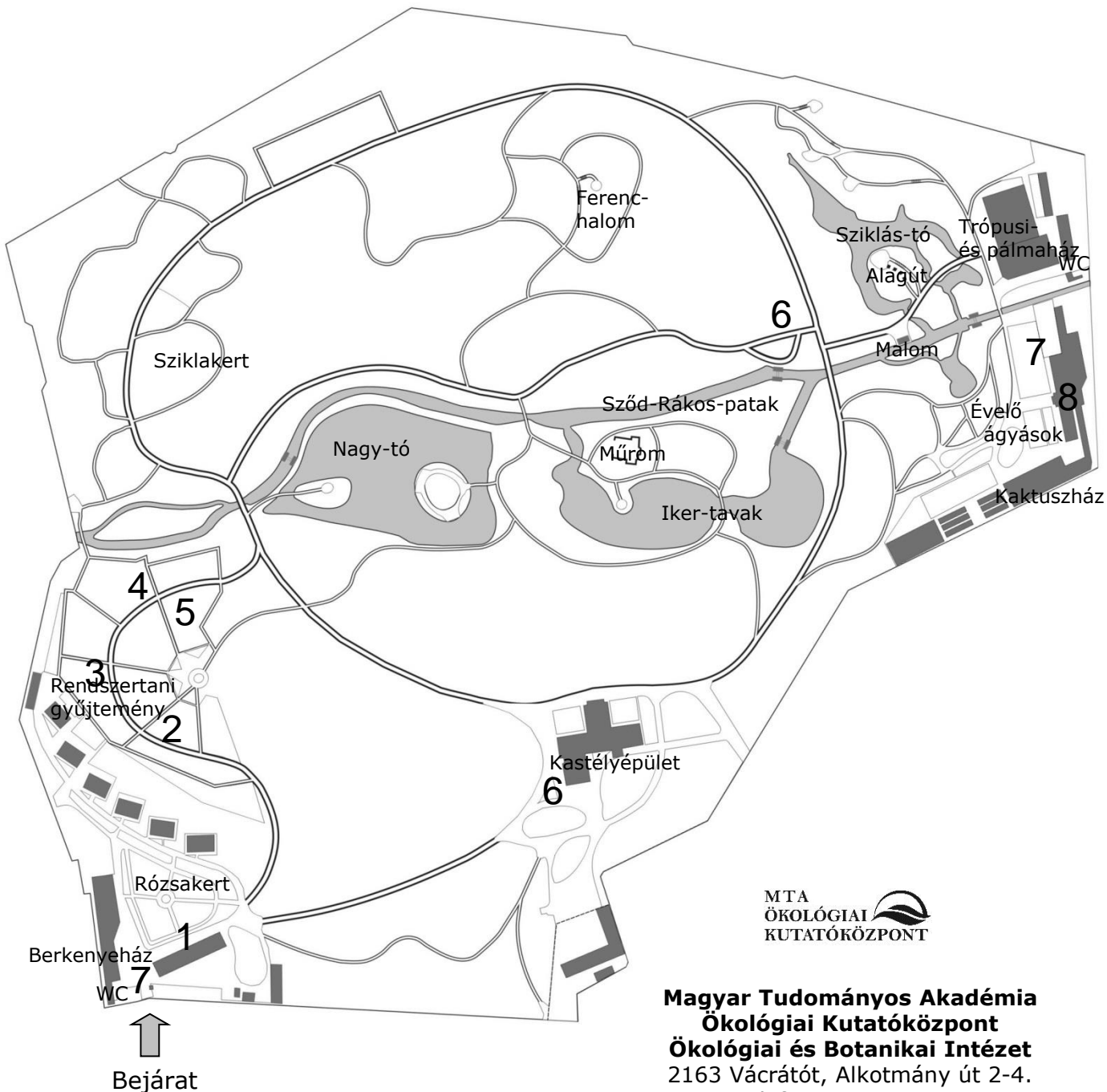

2018. augusztus

A hónap érdekességei

Nemzeti Botanikus Kert Vácrátót

Kreppmirtusz (*Lagerstroemia indica*)

MTA
ÖKOLÓGIAI
KUTATÓKÖZPONT

Magyar Tudományos Akadémia
Ökológiai Kutatóközpont
Ökológiai és Botanikai Intézet
2163 Vácrátót, Alkotmány út 2-4.
Telefon.: 28-360-122
E-mail: botanikuskert@okologia.mta.hu
www.botanikuskert.hu
www.okologia.mta.hu

**Térképes útmutatónk abban segít,
hogy az aktuálisan virágzó fajok,
vagy más időszakban látnivalók közül
néhányat könnyedén megtaláljon
Kertünkben.**

Üdvözljük hazánk leggazdagabb, mintegy 12 000 növényfajt és fajtát számláló élőnövény-gyűjteményében, a Magyar Tudományos Akadémia Nemzeti Botanikus Kertjében. Törzsvendégeink jól tudják, hogy tűzzön kegyetlenül a nap, fújjon a jeges szél, a 27 hektáron elhelyezkedő, elbűvölő hangulatú tájképi kertbe ágyazódó tudományos gyűjtemény évszakról évszakra mindig kínál valami érdekességet a növényvilág végtelen sokféleségéből. Havonta megjelenő térképes ajánlatunkkal néhány időszerű látnivalóra szeretnénk felhívni növényszerető látogatóink figyelmét.

Szent Jakab hava.

Kisasszony hava. Augusztus már a termésérés ideje. Kertünkben is megkezdődött és egész őszen át tart a maggyűjtés. A beérett terméseket illetve magokat begyűjtjük, tisztítjuk, ha szükséges szárítjuk, majd év végén, a minden évben kiadott Index Seminum (magkatalógus)-ban felkínáljuk őket, mintegy 600 botanikus kertnek, arborétumnak, akikkel nemzetközi tudományos magcsere kapcsolatban állunk, a világ minden tájáról. Gyűjteményeink fejlesztését mi is jórészt ennek a nagy hagyományú, csererendszernek a segítségével oldjuk meg.

1. Napsütésben, a Tornácosház előtt, mely hajdan a Vigyázó-birtok gazdatisztjeinek volt a lakóháza, pompásan nyílik a **kerti porcsin** (*Portulaca grandiflora*). A porcsinfélék (*Portulacaceae*) családjába tartozó egynyári növényt többek között porcsinrózsa, kukacvirág és Kossuth-csillag néven is ismerik. Dél-Amerikában őshonos növény, eredetileg piros és narancssárga, de a termesztésben ma már a legkülönbébb színekben virító virágokkal, melyet rovarok poroznak be. Kupakkal nyíló toktermésében apró, vese alakú, szürke magok fejlődnek. Húsos, pozsgás levelei is mutatják, hogy szárazságtűrő növény, napos, homokos talajú helyekre ültetve, önmagát elvető, kedvelt dísznövény.

2. A rendszertani gyűjteményben, a mályvafélék ágyásában nyílik a feltűnő szépségű **mocsármályva** (*Hibiscus moscheutos*). Hazája Észak-Amerika keleti része, Massachusetts-től Floridáig, sós mocsarakban, víz-partokon él. Fásodó tövű évelő növény. A vadfaj 2 m magas, halvány rózsaszín, 16 cm átmérőjű virággal. Szépsége miatt régóta kultúrába vették, s számtalan szebbnél szebb, élénk színű fajtája van forgalomban, köztük az Alsótekeresi Faiskola ajándékként kertünkben nevelt 'Sweet Caroline' és 'Blanc Coeur rouge'.

3. A füzényfélék (*Lythraceae*) közé tartozó hazai növények mind lágyszárú, mocsári vagy vízinövények. Ezért is meglepő, hogy a családban trópusi fákat is találunk. A kreppmirtuszok nemzetségébe például 30-40 méterre is megnövő, a délkelet-ázsiai monszunerdőben élő, palánkös törzsű, értékes, szép fájú óriásfák is tartoznak. Szerencsénkre egyik fajuk, a **kreppmirtusz** (*Lagerstroemia indica*) viszonylag télálló, így az elmúlt enyhébb teleket követően, idén páratlan virágpompával örvendeztet meg bennünket. A mediterrán országokban nagyon népszerű dísznövény, számtalan fajtáját nemesítették ki. Lombhullató, terebélyes koronájú cserje Mutatók kérge sima, vékony pikkelyekkel hámolt. Keresztben átellenesen álló levelei 3-6 cm hosszúak, hosszúkás lándzsásak, kerekdedek. Feltűnő, 4-6 cm-es virágai tömött, kúp alakú, 25-40 cm hosszú, hajtásvégi fürtvirágzatban, nyáron nyílnak. Jellegzetesen gyűrt, fajtától függően rózsás, pirosas, lilás vagy fehér árnyalatú szíromlevelei sok, élénk sárga porzót koszorúznak.

4. Nyár végére a rendszertani gyűjteményt a virágba borult fészkesek (*Compositae*) és pázsitfűfélék (*Graminae*) hatalmas tömegének nagyszerű látványa uralja. A fészkesek legnagyobbika a 2-3 métert is elérő **csészekóró, óriás szilfium** (*Silphium perfoliatum*), az észak-amerikai prériről származó csészekóró. Felső, két-két átellenes, ülő leveleinek válla összenőtt, s csészeszerűen körülölelik vastkos, négyélű szárát, erről kapta nevét is. Mézelő növény. Óriás termete, szívóssága miatt hazájában a préri felújítási, ökológiai programokban, Ukrajnában takarmánynövényként vagy energianövényként ültetik. Gyógynövényként is ismert, levélét megfázásra, reumára és nyugtatóként használják.

5. A kannafélék családjába mindössze egy nemzetség tartozik az aszimmetrikus virágú **kánák** vagy más néven **rózsánádak** (*Canna*). Az amerikai trópusi, szubtrópusi vidékek növényei. Egyik fajukat (*C. edulis*) keményítőtartalmú gumója miatt termesztik is. A többszülőjű, hibrid eredetű **kerti kánák** (*Canna generalis*) pompás virágú, változatos levelű fajtái rendkívül hatásos és mutatós, s ma újra egyre divatosabb dísznövények. Nyáron sok vizet kívánnak. Télen gyöktörzseiket száraz, fagymentes helyen telettettük.

6. Ezekben a hetekben érdekes jelenség figyelhető meg a platánoknál, vedlenek! A fák életük végéig nőnek, a törzsük is minden évben valamennyit vastagodik. Kérgüknek, melyet a fák bőrének is tekinthetünk, ezt a gyarapodást követni kell. Ezért egyes fák kérge felrepedezik, mások esetében a külső, elhalt, bőrszöveti rész pikkelyekben vagy lapokban leválik a törzsről. Ilyen a **közönséges platán** (*Platanus hybrida*) is. Jellegzetes, világos szürkésbarna kérge, a nagy foltokban leváló lemezek alatt krémszínű, mely mozaikszerűen tarkítja a törzset. Talán legnépszerűbb és legismertebb parkfánk. Neve kerttörténeti szempontból fontos korszakot fémjelez: a XIX. század első felében, az un. "platán korban" minden kertbe terebélyes koronájú, robosztus, nagylevelű fákát, elsősorban platánt valamint törökmogyorót, feketediót, lepényfát, stb. ültettek. Kertünk legidősebb platánjai 110-130 évesek lehetnek.

7. A sziklakerti és évelő gyűjtemény ágyásaiban most nyílik a **taravakoló kékgyökér** (*Ceratostigma plumbaginoides*). Az ólomvirágfélék (*Plumbaginaceae*) családjába tartozik ez a Kínából származó terjedő tövű, 20-30 cm magas, elfekvő szárú félcserje. Virágzását már augusztus végén megkezdí és még októberben is nyílik. A bronzvörös őszi lombszínével elnyílása után is díszít. Tavasszal elég későn hajt ki ezért töve köré edemes korai hagymás növényeket ültetni, így addig azok takarják a később már a kékgyökér által takart felületet. Félárnyékos helyen is megél, de igazán napos helyen érzi jól magát. Talajokban nem válogat.

8. Az Orchideaházban különös virágú futónövényeket csodálhatunk meg. A golgotavirágfélék (*Passifloraceae*) tipikusan trópusi, szubtrópusi, amerikai származású család, 18 nemzetséggel és 530 fajjal. Többségük levélhónalji kacsokkal kapaszkodó lián, ritkábban cserje vagy fa. Szórt állású leveleik tenyeresen tagoltak vagy összetettek. Legérdekesebb sugaras szimmetriájú bonyolult szerkezetű virágaik. A virág közepén elhelyezkedő oszlopszerű ivartartó az 5 szírom- és 5 szíromszerű csészelevél fölél emeli a porzókat és a 3 bibéjű termőt. Termésük tok vagy bogyó, a gyümölcsként kedvelt marakuja is egy golgotavirágfaj termése. A **szagos golgotavirág** (*Passiflora foetida*) mirigyos szőrű leveleinek aromás szagáról kapta nevét. A Fülöp-szigeteken termését és friss hajtását is eszik, Vietnámban a népi gyógyászatban szárított levelének teájával az álmatlanságot, az ótvart és a köhögést kezelik. A **citromsárga golgotavirág** (*Passiflora citrina*) visszafogott színe talán szokatlan az általában kék és bíbor színben tündöklő golgotavirágok között, ám felépítésük a nemzetségre jellemző. Őshazája Honduras és Guatemala.

